

Bojana Modrijančič Reščič | Šolski center Nova Gorica,
Elektrotehniška in računalniška šola

Poezija izven učilnice – pouk nekoliko drugače

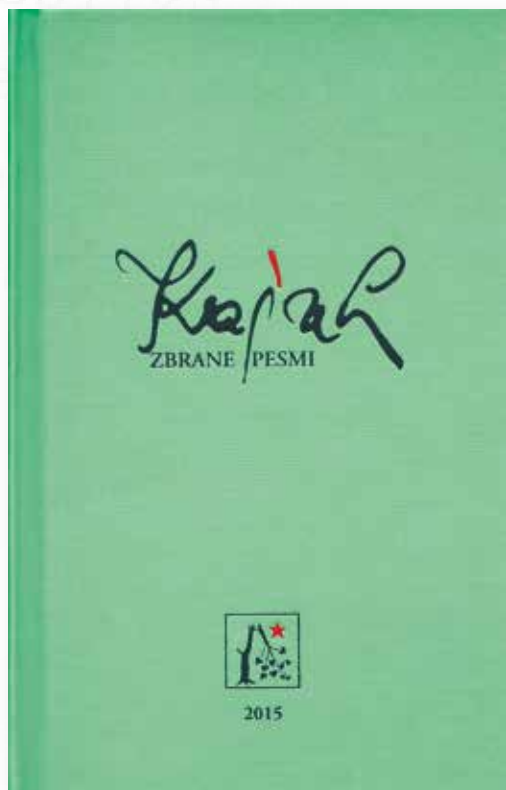
Poezija spodbuja

Spoezijo se mladi srečujejo pri pouku, ko morajo po učnem načrtu osvojiti določena literarna dela. Nekateri to spodbudi, da napišejo tudi svojo pesem, njej sledijo druge. Odraščajoči mladostniki svoje stvaritve neradi pokažejo, velikokrat niti ne vedo, da lahko kujejo rime. Da niso za to, saj niso še nikoli pisali, sploh ne vedo, o čem bi pisali ... pogostokrat povedo. A učitelj mora vztrajati, saj se v mladih skriva neodkrita. Njegova spodbuda lahko prinese pesniško zbirko, sodelovanje na literarnih natečajih, lahko pa ob določenih spominskih dogodkih pouk prenese izven šolskega prostora, npr. v mestno knjižnico.

Literarni festival Bralnice pod slamnikom in Kajuhovo leto

Goriška knjižnica Franceta Bevka je ena izmed soorganizatoric Založbe Miš, ki že veliko let organizira festival Bralnice pod slamnikom, na katerem sodelujejo mladi s svojimi, letos literarnimi, likovnimi in video izdelki. Ker so osrednja tema letošnjega 13. festivala čustva, sva se s knjižničarko Polono Palčič dogovorili, da bi sodelovali. Srednješolci Elektrotehniške in računalniške šole Šolskega centra Nova Gorica, ki jih tudi poučujem, bi recitali, tudi interpretirali poezijo Miroslava Košute, eno izmed priporočene literature za srednješolce festivala Bralnice pod slamnikom. Ker pa je letos tudi t. i. Kajuhovo leto, smo se želeli pokloniti pesniku, ki mu v šolskih klopih posvečamo premalo pozornosti. In če imaš hkrati kot učitelj po šolskem urniku pouk, drugih kolegov pa ne bi rad obremenjeval s suplencami, 25 dijakov 2. letnika smeri računalniški tehnik odpelješ v knjižnični prostor. Tako lahko združiš marsikaj – šolsko uro, sodelovanje na festivalu z željo, da bi prostor mestne knjižnice postal za mladostnike sinonim branja ter poustvarjanja. 21. marec pa je tudi Svetovni dan poezije, le-ti pa smo se z devetimi dijaki 1., 2. in 3. letnika računalniške smeri, programa SSI, v Goriški knjižnici Franceta Bevka poklonili z recitacijami in interpretacijami pesmi Miroslava Košute, Karla Destovnika - Kajuha, romanom Prestreljene sanje, pet mladostnikov od devetih bralcev poezije pa je prebralo tudi svoje lastne pesmi, ki so govorile o mladosti, odrasčanju ...

Slika 1: Kajuh. Zbrane pesmi

Skrivnostni svet čez slovensko-italijansko mejo

Pesnik Miroslav Košuta je srednješolcem še manj znan kot Kajuh, a se je dijak 3. letnika ob branju njegove pesmi Beneška narodna spomnil na Otona Župančiča in njegove Dume, ko so Slovenci odhajali v tujino za boljšim življenjem – najprej odide oče, nato sin in hči. Verz »tam v širnem svetu se zgubi« (Košuta, 2019, 38) pa bi nas lahko spomnil tudi na Ivana Cankarja in njegov roman Na klancu. Odšli so oče Tone Mihov, sin Tone in hči Francka. Odšli so v širni svet in se tam izgubili. Pesem Ulica sledov je bila za fantovo sošolko ulica spominov na nekdanje dni, na mladost. Pesmi Hišica v grenki ulici ter Nekje onstran je ob recitaciji pojasnil kar dijak 2. letnika, ki ju je želel prebrati, saj je pesnika Košuto izbral raje kot Kajuha: »Pesem Nekje onstran govori o različnih perspektivah in načinih, kako lahko ljudje vidijo in dojemajo svet okoli sebe. Ena oseba govori o svoji zemlji, o svojo domovini, medtem ko druga oseba opazuje zvezde in se čudi njihovim razlikam. Ta druga oseba pa pravi mlin, mlin, mlin na veter, kar je simbol za nekaj, kar se nenehno ponavlja. Pesem poudarja tudi mejo ali prelom onstran, ki razmejuje zemljo. To lahko jemljemo kot možnost političnih ali kulturnih delitev. Vendar pa proti koncu pesem izraža možnost upanja, da se bosta obe osebi lahko našli in dobili skupno točko, na kateri lahko postaneta eno. Ker onstran je vse to, kar nikdar ni bilo.« (Košuta, 2019, 21) Pesem Hišica v grenki ulici poudarja kraj in hišo, ki je bila včasih polna življenja, ampak zdaj je zapuščena in spregledana. Hiša je opisana pod figovci, kar nakazuje, da je bila prekrita s

senco. A kljub temu je tam še nekdo. Pesem opisuje vrt, ta vrt predstavlja neuresničene sanje, sladke kot sadje, ki je nihče ne obiskuje več. Kraj je zaznamovan z mahnatim glasom, kar kaže na njegovo osamljenost in odtujenost. Pesem namiguje na to, da je bila ta hiša nekoč nekaj pomembnega, a zdaj je prepuščena sami sebi. Hišo lahko tudi primerjamo z osebo in kako lahko slednjo hitro prekrije senca in postane nekdo, ki ga spregledamo, nekdo, ki nam je včasih nekaj pomenil, a je zdaj zapuščen in oddaljen. V pesmi se prav tako omenja znak predaje, »bel prt«, kar pomeni, da se ljudje mogoče ne borijo več za to, kar jim je bilo nekoč pomembno. Dijakinji 3. letnika pa se je ob branju pesmi Ulica sledov utrnila misel, da so na ulicah sledovi stopinj mnogih, ki so starejši kot nekoč in drugačni, kot so bili.

Prestreljene sanje in Karel Destovnik – Kajuh

Moj spomin na Karla Destovnika – Kajuha seže v osnovno šolo, ko sem se, osnovnošolka, zamislila ob njegovi pesmi Materi padlega partizana. Kako je lahko mlad fant ostal nekje, a še vedno prepričan, »da za kar sem umrl, bi hotel še enkrat umreti?« (Kajuh, 2015, 146) Misel na srednjo šolo pa zaznamuje en češnjev cvet, ki ga trpeči pošilja vsem, da bi jasno zrli v prihodnost, a pomagali tudi njemu za rešetkami. Tudi v Predmetnem izpitnem katalogu za poklicno maturo za slovenščino se pojavi motiv češnjevega cveta v pesmi Bosa pojdiva, dekle, obsorej, ko fant poziva dekle, naj češnjeve veje nese na grobove talcev, ki so padli za »našo svobodo«. (Kajuh, 2015, 134) Pesnika Kajuha sem mladim želela najprej približati kot srednješolca. Dekleti 1. letnika sem nagovorila, naj najprej v govornem nastopu pri pouku predstavita pesnika s pomočjo romana Vlada Vrbiča Prestreljene sanje. V knjižnici sta tako tudi ostalim dijakom predstavili poeta s svoje perspektive, sama pa sem dijaka 2. letnika spodbudila, naj prebere njegovo pesem Perotu ob drugi obletnici njegove smrti. Franjo, zadržan in tih fant, za sošolce in prijatelje Pero, je bil o sebi prepričan, da je zguba. S Karlijem sta kot srednješolca imela velike načrte, razpravljala sta o literaturi, ustvarjanju, o smislu življenja. Prijatelj se je prehitro poslovil. K temu so pripomogli nerazumevanje soljudi, hude domače razmere, glavni vzrok pa je ostal skrit, pravijo verzi: »Z ognjem so ti dušo žgali, z mesaricami srce razklali, iz tvojih muk so burke brili, s tabo pesem so ubili.« (Kajuh, 2015, 117) »Zakaj ne nosite v dlaneh svojih src, ljudje? Zakaj vam niso vpisane v očeh vaše misli in želje?« so verzi v pesmi Ko človek bo človeka prepoznal. (Kajuh, 2015, 110) Ti bi bili lahko odgovor na razmišljanje o fantu. Če bi znali ljudje pogledati v sočloveka, mu prisluhniti, se v vojnih dneh ne bi bilo treba bati za svobodo Slovencev. Uteha, nebroj, propal so bile zapletene starinske besede v pesmi, ki so begale srednješolce. Dijak 2.

Slika 2: Ljubezni to pesem, naslovnica zbirke pesmi Miroslava Košute

letnika je želel prebrati pesem Nenapisano pismo iz ječe, ki je nastala, ko je bil Karli zaprt v župnišču, saj je bil oblasti sumljiv. Spomnil se je na mamo, ko je trpel, a je vendar moral v hosto, v boj. Tedaj mu je dala tople nogavice, da ga ne bo zeblo. Čeprav je imela oči rdeče zaradi joka, to ni bila Cankarjeva mati, kot jo je označil Vlado Vrbič. Fant je vedno vedel, da ga ima rada, čeprav ga ni crkljala. Ko ni izdelal razreda, je celo rohnela, »da je len, nesposoben in nevhvaležen smrkvavec, iz katerega nikoli ne bo nič«. (Vrbič, 2020, 72) A ga je vedno imela rada. Kajuh se je v pesmi Moj oče poklonil Jožetu Destovniku, ki ga je vzel za svojega. Za dijaka 3. letnika so Kajuhovi verzi »Edino v pijači še najde tolažbo, zato bi vsega se za žganje prodal;« (Kajuh, 2015, 54) pomenili, da je bil pijanec. A bralki Vrbičevega romana sta vedeli, da je fantov očim skrbel za goste in pijačo v družinskem hotelu Jugoslavija. Ena izmed deklet je omenila, da je pesnik imel rad tri ženske, ki so ga usodno zaznamovale. To so bile Mičica, Silva in Brina. A pri njem, kot smo ugotovili z dijaki, se ljubezen do dekleta prepleta z ljubeznijo do naroda, s krikom po svobodi. Na to opozori v ciklu Ljubezenske II »Ti sama veš, kako mi je hudo, in ker te ljubim, prav zato sem stisnil pest še bolj krepko ...« (Kajuh, 2015, 131) ter v VII »Zdaj čakaš za rešetkami vsak dan, kdaj v tvojo denem svojo dlan, kot takrat, ko je cvet jasmin, le brez strahu in bolečin.« (Kajuh, 2015, 136) Dekleti 1. letnika, ki sta roman prebrali, sta na prireditvi ob svetovnem dnevu poezije strnili svoje razmišljanje: »Knjiga opisuje življenje vsakega fanta, ki je moral v boj med drugo svetovno vojno. Kajuh je bil zelo pogumen, da

si je drznil govoriti o politiki z drugimi, protestiral je in se ni umaknil. Všeč nama je bilo, kako se je zavzemal za svojo državo in čeprav je bil za marsikaj kaznovan, ni obupal. Verjel je v svoje besede in pomagal je svojim prijateljem. V tistem času so bili najstniki hvaležni za vsako malenkost, ki so jo dobili. Bili so presrečni, da so lahko pomagali staršem, hodili v šolo, pisali, brali in raziskovali naravo. Danes pa najstniki živimo precej razkošno. Vse, kar potrebujemo, tudi dobimo. Lahko brezskrbno hodimo po cesti. Lahko tudi svobodno govorimo, ni nam treba zadrževati misli, saj živimo v državi, v kateri ima vsak pravico do govora. A potrebujemo zaupanje sočloveka, saj nas tehnologija uničuje.« A vendar mladi ne morejo brez nje. Tudi v knjižnici so se ob svetovnem dnevu poezije pojavili mobilni telefoni, na katerih so bili njihovi verzi o ljubezni, smislu življenja, tudi iskanje odgovorov na zapletena vprašanja.

Preplet ustvarjanja priznanih avtorjev in srednješolcev

Srednješolska leta so mladim velikokrat leta nepotrebnih šolskih ocen, spraševanja težke in nerazumljive snovi, jeze staršev zaradi izostajanja od pouka. A so tudi leta ustvarjanja, pisanja verzov, razmišljanja o svetu, zavedanje lastne identitete. Dokazovanje sebe niso le številke v e-redovalnici, pač pa tudi pripravljenost za sodelovanje v izvenšolskih dejavnostih. Učitelj jih mora spodbujati, ne sme zatreti njihove vedoželjnosti. S poučevanjem zapletene šolske snovi jih mora pripraviti tudi do tega, da bodo poskusili ubesediti naučeno, vse to pa še nadgraditi, naj bo to samostojna poezija, proza. Priznani avtorji naj jim služijo kot lik predhodnikov, ki so si tako kot oni zastavljali življenjska vprašanja. Zgodovinske preizkušnje so jih silile, naj ne bodo v temi, pač pa naj poiščejo luč na poti do svobodne besede. Tiste, ki bo našla svoje mesto v knjižnici ali na festivalih, ki spodbujajo mlade, da bi se zavedeli sebe in svojega mesta v družbi, kar sta želela tudi Miroslav Košuta in Karel Destovnik - Kajuh.

Viri in literatura

Destovnik, K. (2015). *Zbrane pesmi / Kajuh*. Knjižnica.

Hedžet Krkač, M., Ivšek, M., Pirc, V. (2001). Katalog znanja: slovenščina: 276 ur: za nove programe srednjega poklicno-tehniškega izobraževanja (PTI), pripravljene v skladu z Izhodišči za pripravo izobraževalnih programov nižjega in srednjega poklicnega izobraževanja ter programov srednjega strokovnega izobraževanja. MŠZŠ, CPI, SSPSI.

Košuta, M. (2019). *Ljubezni to pesem*. Miš.

Vrbič, V. (2020). *Prestreljene sanje*. Litera.

Slika 3: Nekje onstran